

ISBN 978 – 83 – 66567 – 24 – 2

Modern management: theories, concepts, implementation. *Monograph.* Editors: Marian Duczmal, Tetyana Nestorenko. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021, pp.394, illus., tabs., bibls. ISBN 978-83-66567-24-2.

Editorial Office:

The Academy of Management and Administration in Opole

45-085 Poland, Opole, 18 Niedziałkowskiego str.

tel. 77 402-19-00/01

E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Reviewers

prof. Pavlo Zakharchenko, D.Sc, Berdyansk State Pedagogical University (Ukraine)

Sławomir Śliwa, PhD, the Academy of Management and Administration in Opole

Editorial Board

Chief editors

Marian Duczmal, Tetyana Nestorenko

Editorial board members

Nadiya Dubrovina (Slovakia), Wojciech Duczmal, Oleksandr Nestorenko (Slovakia),

Iryna Ostopolets (Ukraine), Tadeusz Pokusa, Olga Tsybulko (Ukraine)

Publishing House:

The Academy of Management and Administration in Opole

45-085 Poland, Opole, 18 Niedziałkowskiego str.

tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of the materials.

© Authors of articles, 2021

© Marian Duczmal, Tetyana Nestorenko, 2021

© Publishing House WSZiA, 2021

TABLE OF CONTENTS

Preface	5
 Part 1. Management and administration in business	 7
Priority goals of the occupational safety management in Ukraine during the pandemic	8
Cryptocurrencies – a new financial market. The rules. Security and risk	16
Paradigm of implementation of digital transformations of economic processes	27
Cost management: modelling asymmetric cost behaviour	35
Business cycle management based on innovative development	43
Elements of the methodology and research methods in management and quality sciences	50
The essence, structure and goals of logistics processes in the enterprise	60
The impact of global processes on labour relations accounting	69
Sources of basic transformations in the fields of strategic management of entrepreneurial action	75
Prospects and opportunities for performance contracting in Ukraine	87
Management of economic potential of agribusiness entities	93
Formation of the management system at the enterprises of organic production of agricultural products	105
 Part 2. Management and administration in the services sector	 114
The role of management in religion tourism	115
Unblocking the "Odra – Danube" waterway	121
Ways of reforming socially relevant services in the transport's sphere	142
Models of intelligent information management technologies	159
Socio-psychological factors and their influence on the financial sector	170
Financial and property securement of efficient activity of telecommunications enterprises in Ukraine	179
Formation of the risk profile of the funded pension system	187
Technological tools of business intelligence for effective management of the enterprise	195
Open banking: a new era in banking	213
Formation of the risk management system of JSC «Oschadbank»	222

Part 3. Management and administration in education	229
Academic success in the context of distance learning	230
Preparation of future doctors for professionally communicative interaction in future professional activities in the context of higher medical education ...	236
The influence of Europeanization on the higher education modernization in Ukraine	240
Social responsibility in educational management	246
Problems of forming an effective communication system of higher education institutions in Ukraine	254
Use of elements of the dual form of education in the training of future educational managers	263
Teaching first aid methods in schools and universities	270
Problems of professional and pedagogical training of future teachers: implementation of competence approach	281
Influence of the specific nature of sports activities on the development of interpersonal communication and collective interaction among students	286
Diagnosis of organizational culture and trends in its development in higher education	294
 Part 4. Sociology of Management	 309
Demographic forecast as a tool for regional and local social policy of future and long-term social policy until 2035 and 2050	310
Social management of the labour adaptation process	333
Sociological ethos experience of the regional bureaucracy	339
Project "Places of memory of the Ukrainian revolution of 1917-1921" as a pedagogical technology of national-patriotic education of schoolchildren and students	345
Youth unemployment and employment, social and legal aspects of standards and deviation	352
Problems and prospects of youth policy development in Mariupol in the conditions of decentralization	358
Multi-ethnic city as an active socio-cultural space for the formation of intercultural competence	364
Compatibility and efficiency of the team	371
Corruption as a social and governance problem in post-communist countries	378
Organization and management of telephone consultations	385
 Conclusion	 393

MANAGEMENT OF ECONOMIC POTENTIAL OF AGRIBUSINESS ENTITIES

Abstract. The author systematizes the components that form a comprehensive approach to understanding economic potential, developed organizational and methodological support of economic potential of management system, studied the features of agribusiness, which have an impact on the formation of economic potential and its management. The purpose of the study is to streamline the theoretical and methodological approaches in managing the economic potential of agribusiness, taking into account the practical aspects of business entities. The streamlining of theoretical and methodological approaches made it possible to draw a conclusion about the close relationship between subject and object of the management system of economic potential in view of the goal, list of tasks, effectiveness and taking into account the combined of internals and externals of factors within of the system of general laws, principles, functions, methods of management. According to the author, a comprehensive approach to understanding the economic potential is provided by a combination of resource-production, marketing approach and development strategy. It is established that in the field of agribusiness economic potential is formed by the resources and opportunities available to producers of agricultural products, products of its industrial processing, as well as means and objects of labor for agribusiness, the accompanying scientific institutions, the use of which is aimed at maximizing production efficiency and maximum supply of consumer demand for food products. With this in mind, the basic approaches in management aimed at ensuring effective decision-making on the use of labor resources, tools and objects of labor, allowed to develop a model for managing the economic potential of agribusiness in conditions of limited of resources.

Keywords: economic potential, management, business entity, agribusiness.

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ СФЕРИ АГРОБІЗНЕСУ

Вступ

В умовах активізації інтеграційних процесів в економіці виникає необхідність у посиленні позицій стратегічних сфер діяльності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Для України однією з таких сфер є агробізнес, адже родючі ґрунти, сприятливі природно-кліматичні умови, розміщення країни в центральній частині Східної Європи, на перетині транспортних шляхів з Європи в Азію та зі скандинавських країн у країни Середземномор'я забезпечують можливості для раціонального використання економічного потенціалу аграрної сфери.

Формування та використання економічного потенціалу суб'єктів господарювання, зокрема й у сфері агробізнесу, має ґрунтуватися на раціоналізації підходів щодо визначення потреби у ресурсах, запровадженні дієвих механізмів стимулювання їх відтворення та ефективного використання. Обмеженість наявних ресурсів здійснює значний вплив на розвиток парадигми ефективного господарювання, актуалізуючи необхідність удосконалення

¹ Alla Lysenko – PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Audit, Accounting and Taxation, Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine.

організаційно-методологічного забезпечення системи управління економічним потенціалом з урахуванням галузевих особливостей.

Метою дослідження є упорядкування теоретико-методологічних підходів в управлінні економічним потенціалом сфери агробізнесу з урахуванням практичних аспектів діяльності суб'єктів господарювання. Основними завданнями, спрямованими на досягнення поставленої мети, є: систематизація складових, які формують комплексний підхід у розумінні економічного потенціалу; розробка організаційно-методологічного забезпечення системи управління економічним потенціалом; дослідження особливостей сфери агробізнесу, які здійснюють вплив на формування економічного потенціалу та управління ним.

Огляд супутньої літератури та гіпотези

Загальні теоретичні, методологічні та прикладні аспекти управління формуванням та використанням економічного потенціалу різнопланово опрацьовуються науковцями. Так, основи управління формуванням та розвитком потенціалу суб'єктів господарювання, механізми та інструменти протидії кризовим процесам в управлінні результативністю його використання систематизували у навчальному посібнику «Управління потенціалом підприємства» Кузнєцова Т.В., Красовська Ю.В., Подлевська О.М. (Кузнєцова, Красовська, & Подлевська [Kuzneczova, Krasovs`ka, & Podlevs`ka], 2017).

На необхідності забезпечення стратегічного підходу в управлінні потенціалом підприємства та його елементами наголошують Гончар О.І., Мельничук К.Я., Гончар М.В. (Гончар, Мельничук, & Гончар [Gonchar, Mel`ny`chuk, & Gonchar], 2018). Красноручський О.О. та Руденко С.В. (Красноручський, Руденко [Krasnорucz`ky`j, Rudenko], 2016) вважають пріоритетною синтетичну концепцію формування та мобілізації економічного потенціалу у поєднанні з інструментальною концепцією побудови та функціонування механізмів управління потенціалом. Досліджуючи економічний потенціал в контексті взаємодії функцій управління підприємством, Отенко І.П. (Отенко [Otenko], 2015) робить висновок, що функціональний підхід орієнтує виробничу систему на інноваційний тип розвитку.

Значна увага з боку наукової спільноти приділяється розробці концептуальних підходів в управлінні економічним потенціалом суб'єктів господарювання стратегічних галузей національної економіки, важливою серед яких є сільське господарство. Зокрема, особливості управління аграрною сферою в сучасних умовах господарювання досліджували Саблук П.Т. (Саблук [Sabluk], 2017; Саблук, Кропивко, Булавка... [Sabluk, Kropy`vko, Bulavka...], 2011), Кропивко М.Ф. (Саблук, Кропивко, Булавка... [Sabluk, Kropy`vko, Bulavka...], 2011), Малік М.Й., Мамчур В.А., Шпикуляк О.Г. (Малік, Шпикуляк, Мамчур... [Malik, Shpy`kulyak, Mamchur...], 2019), Лупенко Ю.Ю., Скидан О.В., Вітвіцький В.В. (Лупенко, Скидан, & Вітвіцький [Lupenko, Sky`dan, & Vitvycz`ky`j], 2019) та інші науковці.

Проблеми теорії і практики стратегічного управління економічним потенціалом підприємств галузі свинарства узагальнив у монографічному виданні Орел В.М. (Орел [Orel], 2014). Сахацький М.П., Запша Г.М., Сахацький М.М. (Сахацький, Запша, & Сахацький [Saxacz`ky`j, Zapsha, & Saxacz`ky`j], 2019) систематизували фактори, які аргументують потребу удосконалення управління розвитком економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств, запропонували раціоналізувати організаційну структуру управління шляхом створення маркетингової ланки із закріпленням за нею адаптивної

функції приведення виробничої та ринкової діяльності у відповідність динамічним змінам середовища.

Комплексний підхід до формування та забезпечення результативності системи управління економічним потенціалом підприємств галузі свинарства висвітлено Луговою О.І. (Лугова [Lugova], 2014).

Однак, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, особливості управління економічним потенціалом суб'єктів господарювання сфери агробізнесу, враховуючи специфіку функціонування взаємопов'язаних ланок та характер прояву інтеграційних процесів, залишаються недостатньо розробленими.

У зв'язку з цим виникла необхідність в упорядкуванні теоретико-методологічних підходів в управлінні економічним потенціалом сфери агробізнесу з урахуванням взаємозв'язку між суб'єктом та об'єктом в системі управління з огляду на поставлену мету, перелік завдань, результативність та з урахуванням сукупного впливу чинників внутрішнього й зовнішнього середовища, а також практичних аспектів діяльності суб'єктів господарювання.

Вихідні дані та методологія

Теоретико-методологічною та інформаційною основою для підготовки даної наукової праці стали сучасні теорії та концепції управління, результати вітчизняних та закордонних досліджень з теоретичних та прикладних проблем управління економічним потенціалом, офіційна інформація Державної служби статистики України про суб'єктний склад та результати господарювання у сфері агробізнесу за 2015-2019 рр.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та емпіричні методи: синтез, системний та економіко-статистичний аналіз (при опрацюванні теоретико-методологічних аспектів формування та функціонування механізмів управління економічним потенціалом, розгляді процесів та явищ у взаємозв'язку та розвитку, дослідженні динаміки економічних показників); графічний спосіб й табличне відображення (для інтерпретації результатів дослідження); аналогії та моделювання (при розробці моделі управління економічним потенціалом суб'єктів господарювання сфери агробізнесу в умовах обмеженості ресурсів).

Результати досліджень

В ринкових умовах управління економічними процесами повинне забезпечувати раціональне споживання ресурсів та ефективне функціонування виробничо-збутових систем суб'єктів господарювання. Величина отриманого результату значною мірою залежить від того, наскільки розробленою та вдалою є система управління економічним потенціалом.

Ефективне управління економічним потенціалом суб'єктів господарювання, у тому числі й у сфері агробізнесу, не можливе без розуміння сутності економічного потенціалу та його компонентного наповнення.

Слід зазначити, що економічний потенціал трактується науковцями доволі різнобічно, проте комплексний підхід у розумінні цієї економічної категорії забезпечується поєднанням ресурсно-виробничого (Войнаренко, Осауленко, Скоробагата ... [Vojnarenko, Osaulenko, Skorobagata ...], 2010; Друкер, Мак'ярелло [Druker, Mak'yarello], 2010; Крихівська [Kry`xivs`ka], 2013; Мескон, Альберт, & Хедоурі [Meskon, Al'bert, & Hedouri], 2019; Томпсон, Стрікленд [Tompson, Striklend], 2006) та маркетингового (Котлер [Kotler], 2007) підходів, а також стратегії розвитку (рис. 1).

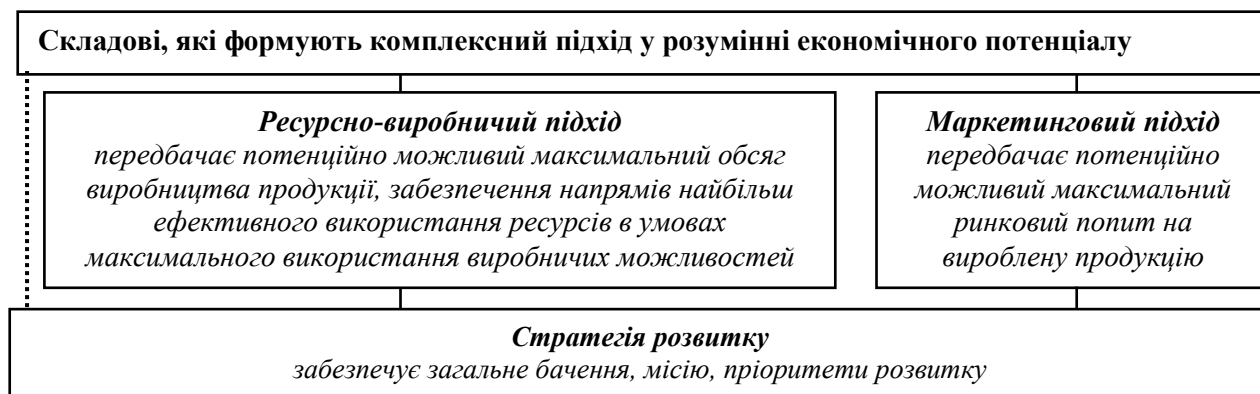

Рисунок 1: Основи формування комплексного підходу у розумінні економічного потенціалу
Джерело: розробка автора

Методологічною основою управління економічним потенціалом є сукупність законів, методів, функцій, принципів, поєднання яких забезпечує вирішення поставленої мети та завдань, підвищення ефективності використання наявних ресурсів з урахуванням впливу сукупності факторів внутрішнього та зовнішнього середовища (рис. 2).

Управління процесом формування економічного потенціалу передбачає аналітичну оцінку поточного стану та результативності діяльності окремих суб'єктів господарювання, інтегрованих структур, галузей національної економіки, моделювання їх розвитку, визначення найбільш раціональних способів використання ресурсів з урахуванням їх обмеженості в обсязі, часі та просторі.

Системі управління економічним потенціалом властиві наступні ознаки:

- ✓ наявність керуючої та керованої підсистем;
- ✓ динамічність, інтенсивність взаємного обміну ресурсами із зовнішнім середовищем;
- ✓ причинно-наслідкові взаємозв'язки між результатами господарювання та використанням складових економічного потенціалу;
- ✓ поетапна акумуляція, перетворення та передача інформації у межах керуючої та керованої підсистем.

В системі управління економічним потенціалом доцільно виокремлювати властивості, які характеризують методологічні аспекти формування та розвитку економічного потенціалу та властивості, які характеризують внутрішні особливості та взаємозв'язок економічного потенціалу із зовнішнім середовищем. Виходячи з цього, систему управління економічним потенціалом доцільно розуміти як сукупність засобів та методів спрямованого впливу на його складові з метою забезпечення пропорційного розвитку та досягнення поставлених цілей. Збереженість цієї системи забезпечує поєднання її внутрішніх особливостей та можливостей зовнішнього середовища.

У процесі управління економічним потенціалом необхідно враховувати особливості його формування та використання суб'єктами господарювання різних галузей та видів економічної діяльності.

Так, на особливості формування економічного потенціалу сфери агробізнесу та управління ним здійснює вплив специфіка функціонування сукупності взаємопов'язаних ланок (рис. 3).

Рисунок 2: Організаційно-методологічне забезпечення системи управління економічним потенціалом

Джерело: розробка автора.

Рисунок 3: Взаємопов'язані складові системи агробізнесу

Джерело: розробка автора.

Таким чином, агробізнес є системою економічних відносин між суб'єктами господарської діяльності, які виробляють та реалізують сільськогосподарську продукцію, здійснюють її переробку, постачають засоби виробництва (пальне, добрива, насіння, корми, засоби захисту рослин і тварин тощо), надають послуги щодо обслуговування аграрного виробництва (Абрамович [Abramovych], 2011; Райтер [Rajter], 2019, с. 104).

У 2019 р. питома вага кількості суб'єктів господарювання, задіяних у сфері сільського, лісового та рибного господарства у загальній кількості суб'єктів господарювання України становила 3,9 %. Ними було вироблено 9,1 % продукції (товарів, послуг) та створено 7,1 % доданої вартості (Офіційний сайт Державної служби статистики України [Ofitsijnyj sajт Derzhavnoyi sluzhby`staty`sty`ky`Ukrayiny`], 2021). Динаміку змін кількості суб'єктів господарювання, задіяних у сфері сільського, лісового та рибного господарства України відображено на рис. 4.

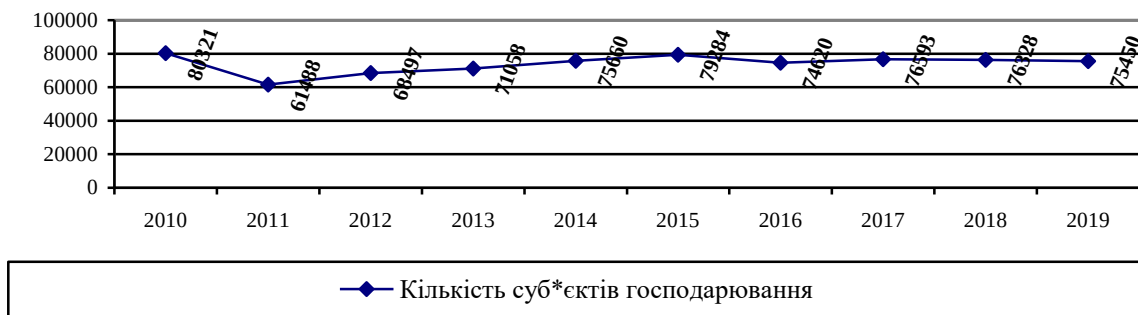

Рисунок 4: Кількість суб'єктів господарювання, задіяних у сфері сільського, лісового та рибного господарства України, 2010-2019 рр., од.

Джерело: Офіційний сайт Державної служби статистики України [Ofitsijnyj sajт Derzhavnoyi sluzhby`staty`sty`ky`Ukrayiny`] (2021).

Інформацію про кількість суб'єктів господарювання за окремими взаємопов'язаними з сільським господарством видами економічної діяльності узагальнено на рис. 5.

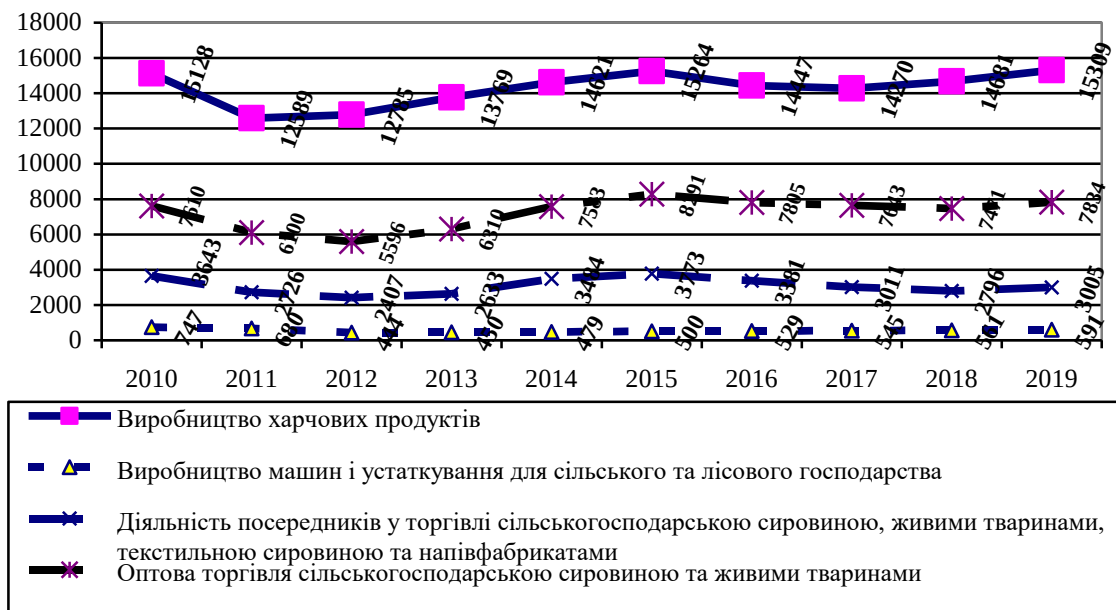

Рисунок 5: Кількість суб'єктів господарювання за взаємопов'язаними видами економічної діяльності сфери агробізнесу в Україні, 2010-2019 рр., од.

Джерело: Офіційний сайт Державної служби статистики України [Oficijny`j sajт Derzhavnoyi sluzhby` staty`sty`ky` Ukrayiny`] (2021).

Результативність агробізнесу значною мірою забезпечують тісні інтеграційні взаємозв'язки не лише між сільськогосподарськими товаровиробниками, а й між сільським господарством, промисловістю, сферою торгівлі та аграрного сервісу. Так, горизонтальна інтеграція поєднує ресурси та вміння суб'єктів господарювання, які займаються ідентичними видами діяльності, забезпечуючи нарощування їх потенційних можливостей в максимізації доходів та оптимізації витрат за рахунок більш ефективного використання наявних у спільному розпорядженні засобів та предметів праці. Мета вертикальної інтеграції – одержання потенційно можливого обсягу продукції аграрного та промислового походження, налагодження системи збуту, досягнення більшої економічної вигоди.

В Україні найбільш поширеними формами інтеграції є створення кооперативів та кластерів, агропромислових об'єднань, агрохолдингів, виробництво сільськогосподарської продукції для переробних підприємств у відповідності з укладеними договорами. Водночас, недостатньо розвиненою є співпраця інтегрованих аграрних формувань з науковими установами, що здійснює негативний вплив на забезпечення ефективності у формуванні управлінських рішень.

Отже, агробізнес може ефективно функціонувати та нарощувати економічний потенціал, забезпечувати науковий підхід в обґрунтуванні рішень лише у випадку урахування інтересів взаємопов'язаних складових ланок. Виходячи з цього можна зробити висновок, що у сфері агробізнесу економічний потенціал формують наявні у виробників сільськогосподарської продукції, продуктів її промислової переробки, а також засобів та предметів праці для ведення агробізнесу, супровідних наукових установ ресурси та можливості, використання яких спрямоване на максимально можливе на конкретному відрізку часу підвищення ефективності виробництва та максимальне забезпечення попиту споживачів продукції продовольчого ринку.

Суб'єкти агробізнесу використовують у процесі своєї діяльності трудові, матеріально-технічні, фінансові ресурси. Водночас, особливістю аграрного виробництва є використання такого необхідного ресурсу, як землі сільськогосподарського призначення, важливою складовою яких виступає рілля (рис. 6).

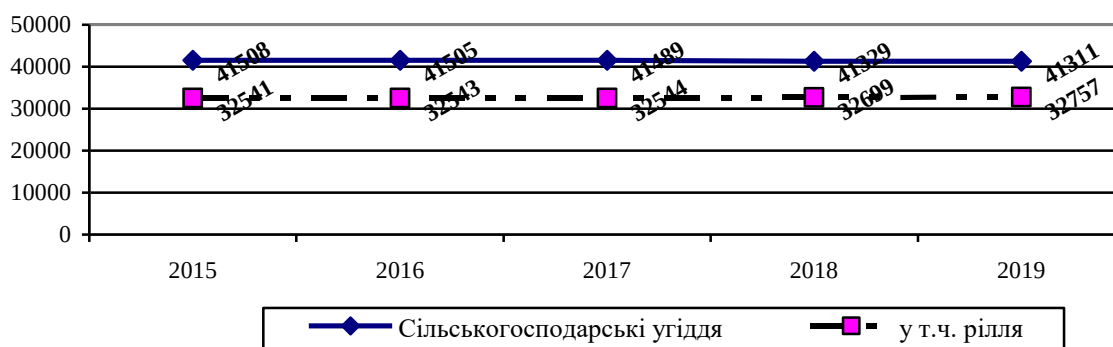

Рисунок 6: Площа сільськогосподарських угідь, у тому числі ріллі в Україні на кінець року, тис. га

Джерело: Сільське господарство України [Sil's'ke gospodarstvo Ukrainy] (2020).

В Україні спостерігається тенденція до скорочення площі сільськогосподарських угідь, проте рівень її розораності з кожним наступним роком збільшується. Так, на кінець 2015 р. на частку ріллі припадало 78,4 % площі сільськогосподарських угідь, на кінець 2019 р. – 79,3 %. При цьому ефективність використання земель сільськогосподарського призначення в Україні є значно нижчою, ніж в країнах Європи. Тому важливим моментом на етапах розробки та ухвалення тактичних та стратегічних рішень, спрямованих на забезпечення ефективного розвитку агробізнесу, є урахування сукупних можливостей щодо підвищення урожайності сільськогосподарських культур.

Скорочення кількості працівників, задіяних у сфері сільського господарства, на тлі менш динамічних змін чисельності персоналу, зайнятого взаємопов'язаними з сільським господарством видами діяльності (рис. 7), передусім пов'язане з умовами праці та рівнем її оплати.

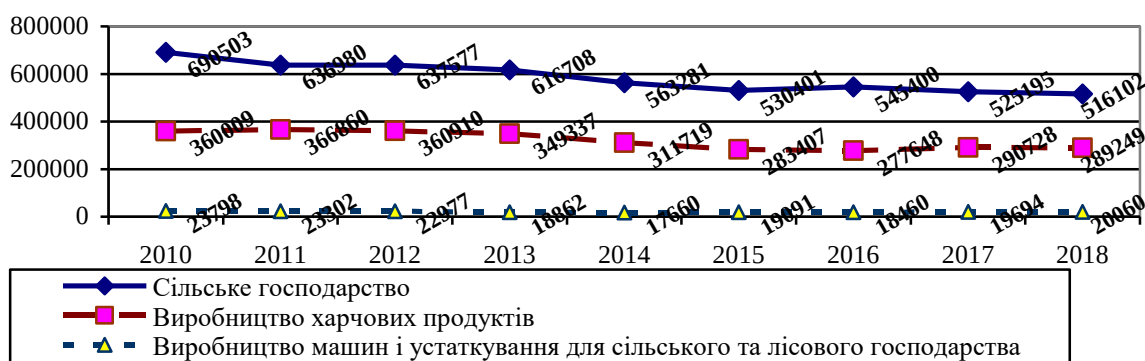

Рисунок 7: Чисельність працівників, зайнятих у сільському господарстві, а також на підприємствах з виробництва харчових продуктів, машин та устаткування для сільського та лісового господарства в Україні у 2010-2018 рр., осіб

Джерело: Офіційний сайт Державної служби статистики України [Oficijny`j sajt Derzhavnoyi sluzhby`staty`sty`ky` Ukrainy] (2021).

Прийняття ефективних рішень на етапах управління персоналом взаємопов'язаних технологічним процесом ланок сфери агробізнесу має передувати факторний аналіз взаємозв'язку показників використання трудових ресурсів та результативних показників фінансово-господарської діяльності. При цьому важливе значення слід надавати оцінці взаємозв'язку між темпами змін обсягів виробництва та чисельності персоналу.

В Україні останнім часом спостерігається нарощування обсягів виробництва сільськогосподарської продукції та позитивна динаміка вартості основних засобів сфери сільського, лісового та рибного господарства (рис. 8).

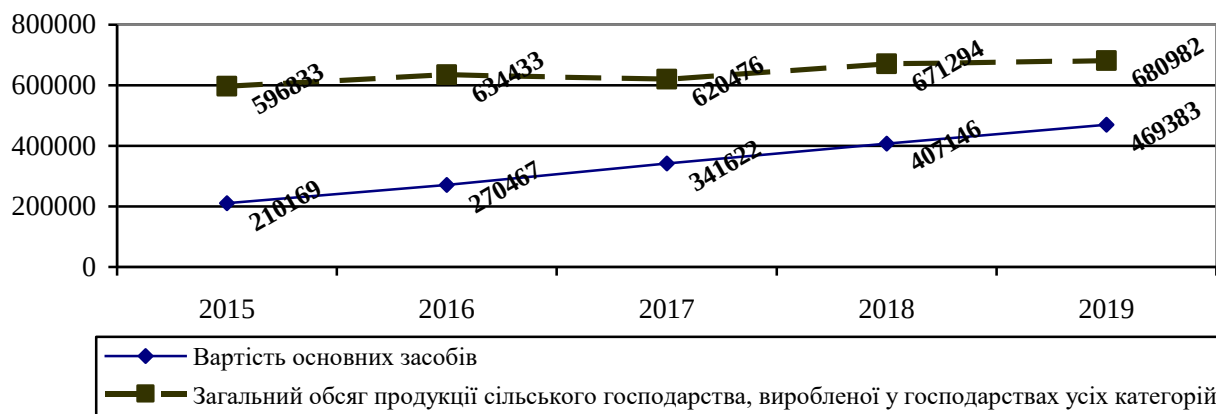

Рисунок 8: Динаміка виробництва сільськогосподарської продукції (у постійних цінах 2016 р.) та вартість основних засобів сфери сільського, лісового та рибного господарства України на кінець року у 2015-2019 рр., млн. грн.

Джерело: Сільське господарство України [Sil's'ke gospodarstvo Ukrayiny] (2020); Статистичний щорічник України [Staty'styn'y shhorichny'k Ukrayiny] (2020).

З метою прийняття ефективних рішень щодо управління використанням засобів та предметів праці необхідно забезпечувати більш швидкий приріст обсягів виробництва продукції у порівнянні з нарощуванням вартості основних засобів та матеріальних ресурсів. Для забезпечення порівнянності взаємопов'язаних економічних показників доцільно застосовувати єдиний ціновий вимірник з метою нейтралізації впливу інфляційного чинника, тобто, як вартість основних засобів та матеріальних ресурсів, так і вартість продукції слід враховувати у цінах або виключно поточного року, або ж виключно базового року.

Ефективність управління економічним потенціалом позначається на формуванні фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання та показників рентабельності (табл. 1).

У 2017-2019 рр. при нарощуванні сальдо фінансового результату до оподаткування у сфері сільського, лісового та рибного господарства на 1000 найманих працівників, спостерігалось збільшення частки збиткових підприємств у цій сфері. Рівень рентабельності операційної діяльності у сфері сільського, лісового та рибного господарства у 2019 р. становив 18,7 %, тоді як у 2018 р. – 18,3 %, у 2015 р. – 41,7 %.

Для ефективного управління аналіз рівня забезпеченості ресурсами та показників використання економічного потенціалу потрібно проводити також у розрізі суб'єктів агробізнесу різних організаційно-правових форм та взаємопов'язаних видів діяльності.

Таблиця 1: Основні відносні показники фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання сфери сільського, лісового та рибного господарства України за 2015-2019 рр.

№ з/п	Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
1.	Фінансовий результат до оподаткування у сфері сільського, лісового та рибного господарства (сальдо) на 1000 найманих працівників, млн. грн.	181,1	155,4	124,2	131,0	168,5
2.	Частка підприємств у сфері сільського, лісового та рибного господарства, які отримали збиток (за фінансовим результатом до оподаткування), %	11,5	12,2	13,8	13,7	17,0
3.	Рівень рентабельності операційної діяльності у сфері сільського, лісового та рибного господарства, %	41,7	31,6	22,4	18,3	18,7

Джерело: Статистичний щорічник України [Staty'stychny`j shhorichny`k Ukrayiny`] (2017; 2020).

Рівень розвитку економічного потенціалу суб'єктів господарювання сфери агробізнесу на конкретний момент часу повинен забезпечувати вирішення тактичних завдань та постановку нових завдань на перспективу. Виходячи з цього, базовий рівень економічного потенціалу ($ЕП_0$) доцільно розглядати як відправну точку для забезпечення можливостей переходу на наступний (новий) рівень ($ЕП_i$):

$$ЕП_i = ЕП_0 + \sum_{i=1}^n \Delta(x_{i1} + \dots + x_{in}), \quad (1)$$

де Δ - очікуваний абсолютний приріст складових компонентів економічного потенціалу; $x_{i1} \dots x_{in}$ - складові компоненти економічного потенціалу.

Управління економічним потенціалом має бути спрямованим на виконання умов функції:

$$ЕП_i \rightarrow \max \quad (2)$$

Водночас слід враховувати, що можливості нарощування економічного потенціалу сфери агробізнесу обмежуються обсягом наявних земельних, матеріально-технічних, трудових, фінансових ресурсів та можливістю їх приросту (ΔP):

$$\sum_{i=1}^n \Delta(x_{i1} + \dots + x_{in}) \leq \Delta P \quad (3)$$

Отже, модель управління економічним потенціалом суб'єктів господарювання сфери агробізнесу може бути представлена у вигляді системи:

$$\left. \begin{aligned} ЕП_i &= ЕП_0 + \sum_{i=1}^n \Delta(x_{i1} + \dots + x_{in}) \\ ЕП_i &\rightarrow \max \\ \sum_{i=1}^n \Delta(x_{i1} + \dots + x_{in}) &\leq \Delta P \end{aligned} \right\} \quad (4)$$

У процесі практичного застосування даної моделі доцільно забезпечувати умови порівнянності економічних показників.

Агробізнес має свою специфіку, яка значною мірою позначається на особливостях формування та використання суб'єктами господарювання економічного потенціалу, і тому повинна враховуватися на етапах розробки та впровадження управлінських рішень у цій сфері. Підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, позитивні зрушення у товарній спеціалізації та галузевій структурі, забезпечення системності, комплексності та ефективності рішень на етапах управління економічним потенціалом не можливі без поєднання практичних знань з науковими підходами в управлінні.

Висновки

Упорядкування теоретико-методологічних підходів дає можливість зробити висновок про тісний взаємозв'язок між суб'єктом та об'єктом в системі управління економічним потенціалом з огляду на поставлену мету, перелік завдань, результативність та з урахуванням сукупного впливу чинників внутрішнього й зовнішнього середовища, поєднанням у межах системи загальних законів, принципів, функцій, методів управління. У цьому контексті економічний потенціал пропонуємо визначати як сукупність трудових, матеріально-технічних, фінансових ресурсів, інтелекту та можливостей, які з розвитком продуктивних сил та економічних відносин можуть бути максимально використаними у процесі вирішення стратегічних завдань.

Дослідження економіко-технологічних взаємозв'язків у сфері агробізнесу та динаміки важливих економічних показників за 2015-2019 рр. дозволило визначити базові підходи в управлінні, спрямовані на забезпечення прийняття ефективних рішень щодо використання трудових ресурсів, засобів, предметів праці та встановити, що економічний потенціал формують наявні у виробників сільськогосподарської продукції, продуктів її промислової переробки, а також засобів та предметів праці для ведення агробізнесу, супровідних наукових установ ресурси та можливості, використання яких спрямоване на максимально можливе на конкретному відрізку часу підвищення ефективності виробництва та максимальне забезпечення попиту споживачів продукції продовольчого ринку. З урахуванням цього розроблено модель управління економічним потенціалом суб'єктів господарювання сфери агробізнесу в умовах обмеженості ресурсів.

Перспективою подальших досліджень є розробка процесно-орієнтованого підходу в управлінні економічним потенціалом інтегрованих формувань сфери агробізнесу.

Література

- Абрамович І.А. (2011). Теоретичні основи та форми прояву аграрного бізнесу. *Ефективна економіка*, 12. Відновлено з <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=907>.
- Войнаренко М.П., Осауленко О.Г., Скоробагата Л.В. ... Осауленко О.Г. (Ред.). (2010). *Економічний потенціал підприємства: обліково-статистичний та інформаційно-технологічний контекст*. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство».
- Гончар О.І., Мельничук К.Я., Гончар М.В. (2018). Теоретичні засади формування ефективної системи управління економічним потенціалом підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*, 1(6), 207-209.
- Друкер П., Макьярелло Дж.А. (2010). *Менеджмент*. Пер. с англ. Москва. Издательский дом «Вильямс».

- Котлер Ф. (2007). *Основы маркетинга. Краткий курс*. Пер. с англ. Москва: Издательский дом «Вильямс».
- Красноручський О.О., Руденко С.В. (2016). Концептуальні підходи до управління економічним потенціалом аграрних підприємств. *Український журнал прикладної економіки*. 1(3). Відновлено з <http://ujae.wunu.edu.ua/index.php/ujae/article/view/40/40>.
- Крихівська Н.О. (2013). Підходи до визначення поняття «економічний потенціал підприємства». *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 21. 44-47.
- Кузнєцова Т.В., Красовська Ю.В., Подлевська О.М. (2017). *Управління потенціалом підприємства*. Рівне: НУВГ.
- Лугова О.І. (2014). Формування результативної системи управління економічним потенціалом підприємств галузі свинарства. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*, 1(33), 210-214.
- Лупенко Ю.Ю., Скидан О.В., Вітвіцький В.В. (2019) Формування інституційного середовища в управлінні продуктивністю аграрних підприємств. Київ : ННЦ «ІАЕ».
- Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Мамчур В.А. ... Малік М.Й. (Ред.). (2019). *Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки*. Київ: ННЦ «ІАЕ».
- Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. (2019). *Основы менеджмента*. Пер. с англ. М.: Диалектика-Вильямс.
- Орел В.М. (2014). *Стратегічне управління економічним потенціалом підприємств галузі свинарства : проблеми теорії і практики*. Херсон: Грінв Д.С.
- Отенко І.П. (2015). Формування механізму управління економічним потенціалом підприємства. *Бізнес-інформ*, 3, 241-246.
- Офіційний сайт Державної служби статистики України. (2021). Відновлено з http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/size_20.htm.
- Райтер Н.І. (2019). Сільськогосподарські підприємства як суб'єкти господарської діяльності в системі агробізнесу. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*, 2(51), 103-108.
- Саблук П.Т., Кропивко М.Ф., Булавка О.Г. ... Саблук П.Т., Кропивко М.Ф. (Ред.). (2011). *Управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій*. Київ : ННЦ «ІАЕ».
- Саблук П.Т. (2017). Управління агропромисловою сферою відповідно до сучасних вимог. *Вісник аграрної науки*, червень, 65-69. Відновлено з https://agrovisnyk.com/pdf/ua_2017_06_11.pdf.
- Сахацький М.П., Запша Г.М., Сахацький М.М. (2019). Управління розвитком економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств. *Науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка»*, 7-8[81], 52-56.
- Сільське господарство України за 2019 р. (2020). *Статистичний збірник*. Київ: Державна служба статистики України.
- Статистичний щорічник України за 2016 р. (2017). Київ: Державна служба статистики України.
- Статистичний щорічник України за 2019 р. (2020). Київ: Державна служба статистики України.
- Томпсон А.А., Стрикленд, А. Дж. (2006). *Стратегический менеджмент*. 12-е изд., пер. с англ. Москва: Издательский дом «Вильямс».